

La casa de Joan Ponç a la Roca de Pelancà

Sílvia Planas i Marcé

Fotos: Barceló i Jordi S. Carrera

En Joan Ponç i Bonet va néixer el 1927, sota el signe de Sagitari, en el si d'una família barcelonina tradicional i conservadora, que tenia un guardamobles. Va ser un infant incomprès, que no acabava d'entendre, tal com els grans pretenien que ho fes, el món que l'envoltava i en el qual havia de sobreviure. Ho feia a través de la imaginació: des de molt petit, va sentir passió pel dibuix i la pintura, sentiment que el portà a afirmar, en algun moment de la seva vida, que la pintura li havia fet falta per viure, per desfer-se d'un «no-sé-què» estrany que semblava voler destruir les seves essències.

Inquietuds i descobertes

En l'adolescència va llegir la biografia de Cézanne, i el pintor provençal va esdevenir, des de llavors, la seva «estrella polar». Mentrestant, aprenia a pintar a l'estudi d'aquell a

qui ell qualificaria de «mestre excel·lent», en Ramon Rogent.

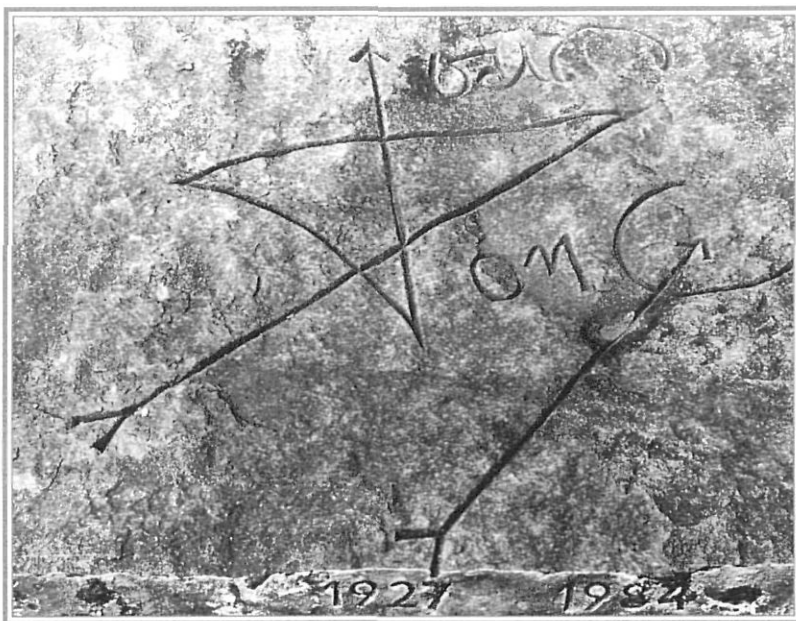
Cap als vint anys, va entrar en contacte amb el món de Freud i el surrealisme, que Ponç va desenvolupar en un estil propi, curull de

dimonis i d'éssers fantàstics, de siluetes de personatges tergiversats amb la presència, eterna, de la mort.

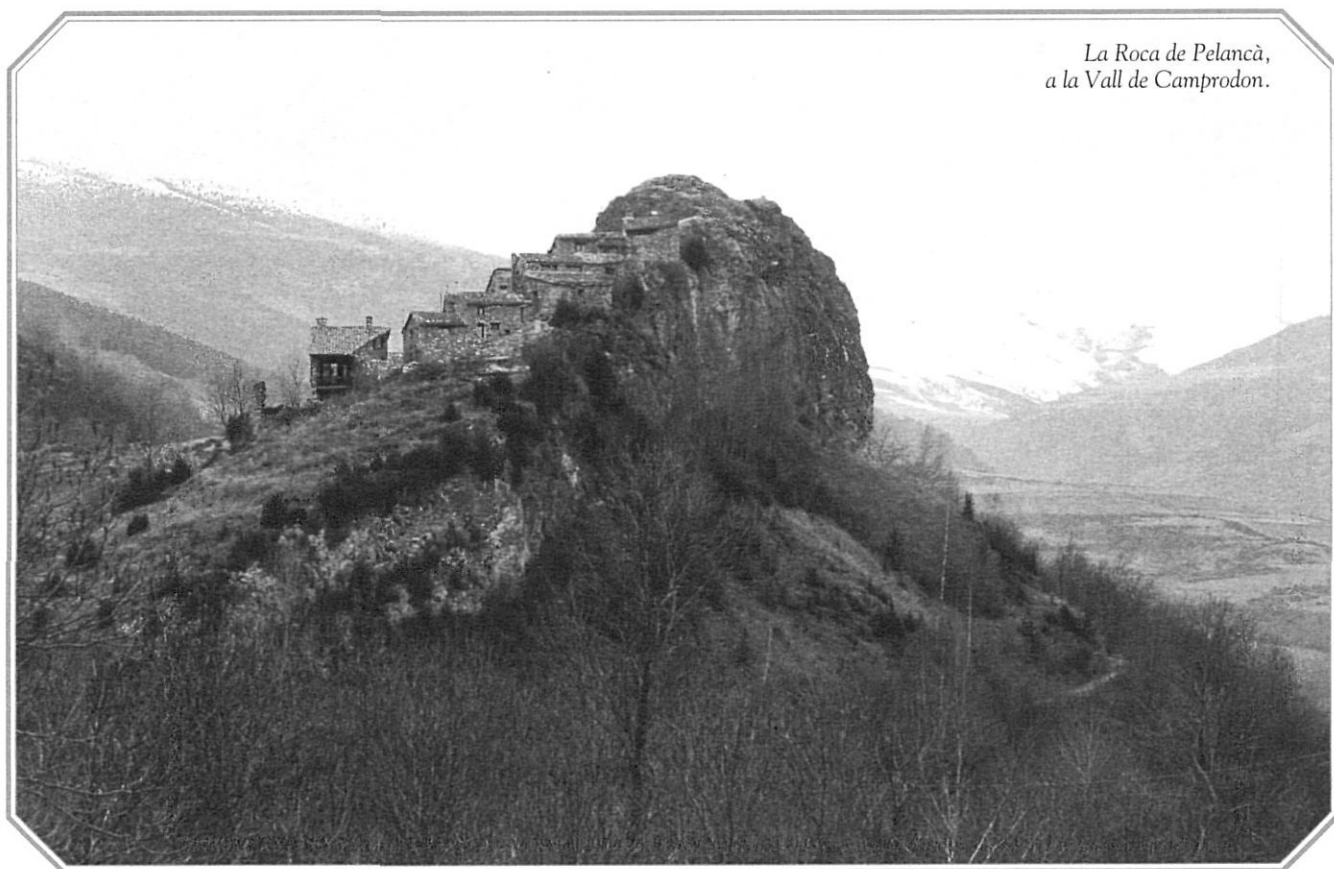
En aquella època d'inquietuds i de descobertes, va forjar-se una amistat estreta entre Joan Ponç i Joan Brossa. Juntament amb el filòsof Arnau Puig varen fundar la revista *Algol*. Poc després, i amb la participació també de Modest Cuixart, d'Antoni Tàpies i de Josep Tharrats, sorgiria el primer número del mític *Dau al Set*.

Quan tenia vint-i-dos anys, Joan Ponç va visitar per primera vegada el taller de Joan Miró; d'aquella experiència va deixar escrit que fou «com una visita sagrada a un indret sagrat». Poc després, Ponç va marxar a París, on va residir una temporada. Al Jeu de Paume va poder contemplar l'obra de Cézanne en tot el seu esplendor, fet

CASES AMB PROTAGONISTA

La llosa
i la tomba.

La Roca de Pelancà,
a la Vall de Camprodon.

que, assegurarà, fou com el reencontre amb un amic amb qui havia viscut moments fonamentals de la seva vida. De París, amb molt pocs diners i molts quadres, va partir cap a Brasil. Aquell país el va marcar profundament en la seva vida i en la seva obra; en qualificaria el descobriment com «una autèntica explosió de llibertat en el centre del meu esperit».

El 1962, arran d'una malaltia, va tornar a Catalunya i es va instal·lar, per uns anys, al Bruc.

La Roca, casa i sepultura

Al cap d'un temps, va conèixer Mar Corominas i amb ella va establir el seu estudi a la Roca de Pelancà, en un moment en què considerava que havia acabat una etapa important de la seva vida, closa, segons ell mateix, amb els mots de J.V. Foix: «Tu, Joan Ponç, has descobert que trobar el meravellós allibera la ment, esmola els sentits i prova la nostra innocència».

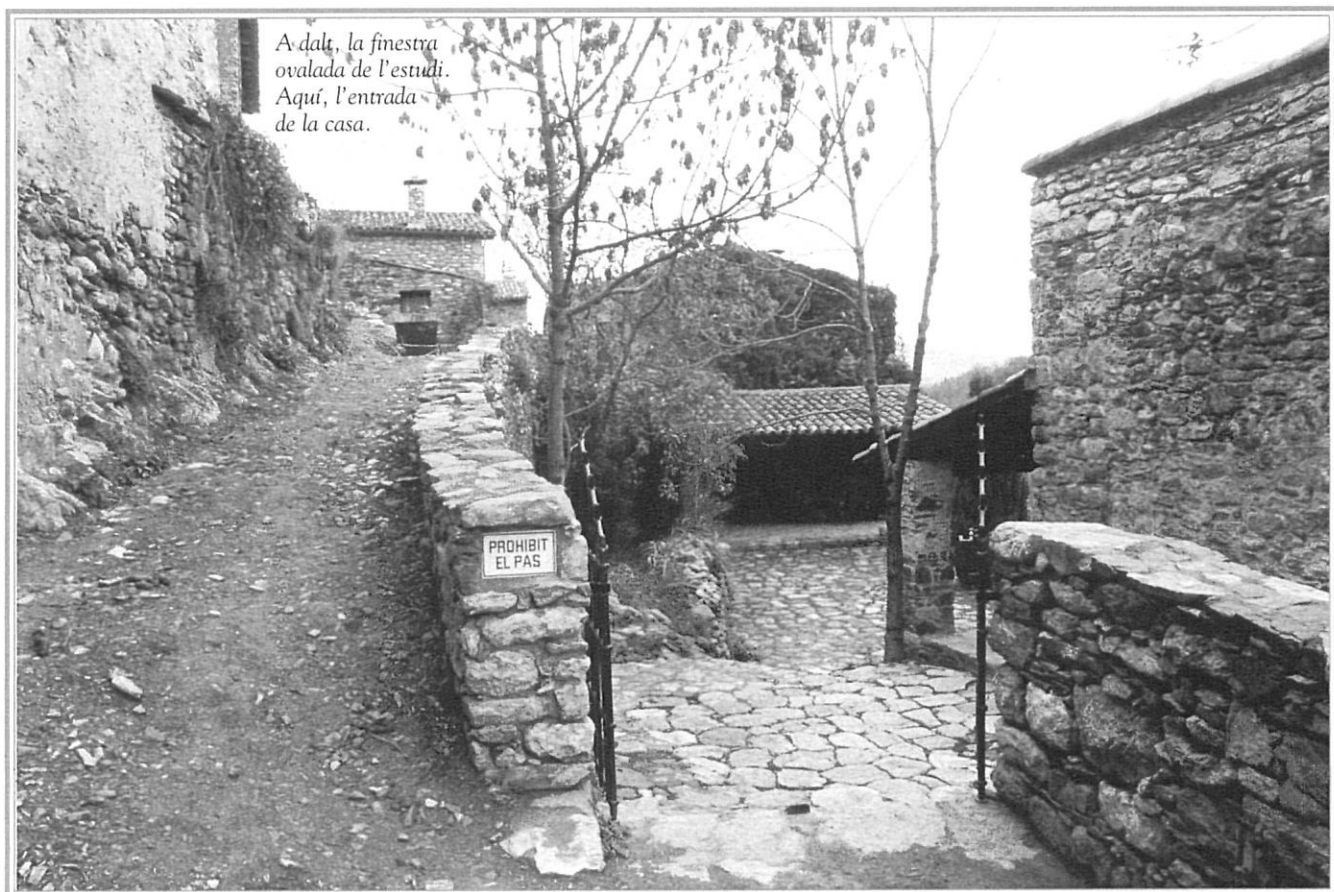
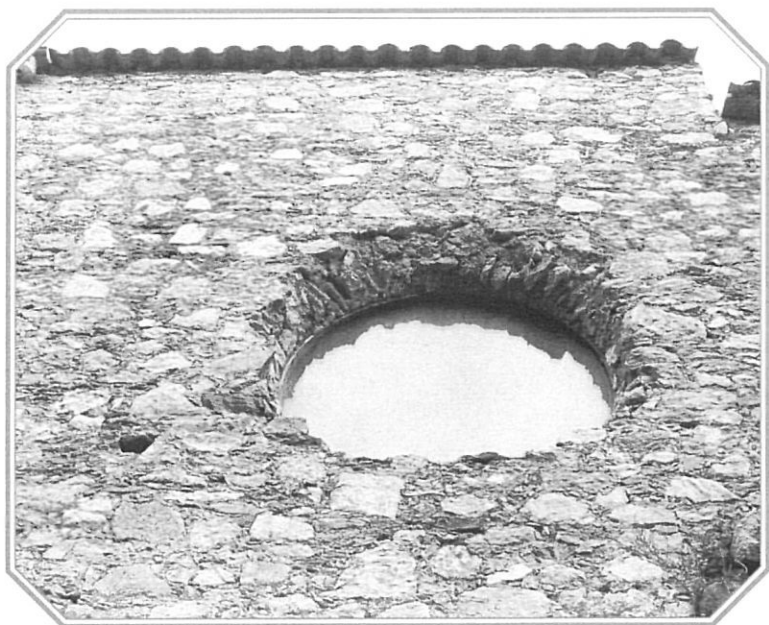
Joan Ponç
al seu estudi.

Una llarga diabetis el va conduir a la mort, a les set del matí del dia 4 d'abril de 1984, a Sant Pau de Vença, a Occitània. Va voler ser enterrat a la seva casa de la Roca de Pelancà, un llogarret de la Vall de Camprodon, fet de poques cases velles, enfilades en una gran roca que, en temps antics, era coronada per un castell. En una d'aquestes cases, vells habitatges de pastors, hi ha la seva tomba, senzilla, enclavada al jardí, en l'espai entre el que fou el seu estudi i l'actual residència de la Mar. La tomba, de

llosa compacta i poderosa, convida a una reflexió sobre el sentit de la vida amb paraules del propi pintor que n'han esdevingut el seu epitafi: «Tan sols dins la mort som eterns».

Aquest fou el lloc que un artista extraordinari va escollir per viure i per reposar-hi en l'eternitat de la mort. I el lloc que va oferir al pintor solitud, pau i inspiració. És un lloc màgic, que escau perfectament a la màgia de les seves obres.

A dalt, la finestra ovalada de l'estudi. Aquí, l'entrada de la casa.

Un lloc per a la pau

Joan Ponç va arribar a la Roca amb la Mar, el 1971; buscaven un indret que els allunyés de tot, un lloc de pau on trobar la pau que els calia. Van veure la casa, que havia estat destruïda per un llamp. La gran Roca, emergint enmig d'una vall formada pel Ter i per la riera de la Font de les Dous, solitària i poderosa, com si fos caiguda de l'espai; i la marca del Cel, el llamp també caigut de l'espai; dos factors

que donaven a l'indret la força necessària, alhora Pau i Màgia, en una harmonia perfecta que captivà l'artista. És allà on, diu Ponç, sentí que havia de construir el seu estudi.

Havia trobat la pau. A la Roca, sentí que havia arribat a l'harmonia i havia vençut la maledicció: «Sóc un pintor maleït que ha superat la seva maledicció. Un boig que ha visualitzat i guarit la seva follia».

Al seu estudi de la Roca, Joan Ponç hi visqué un dels seus períodes més fecunds.

Dues construccions unificades

La casa queda al vessant oest de la penya, just per sota del castell. De fet, quan en Joan Ponç i la Mar varen descobrir l'indret, hi havia dues construccions, velles, que foren unificades en una casa gran, àmplia, que manté l'estil arquitectònic propi de l'entorn, i que guarda, des de fora, una total similitud amb la resta de cases que formen el veïnat. A occident s'erigeix per sobre de les restes de la muralla medieval que protegia el castell, i s'enfronta, respectuosa, a la muntanya de Puigventós, que li fa de límit al seu horitzó diari, el que es contempla des del jardí i des de les finestres rodones; finestres belles que contenen la marca de l'eternitat en la seva forma circular i inacabable, que són com grans ulls oberts al món, contemplatius, absorbents, acaronadors.

Les finestres es bolquen sobre un estudi fet de pedra i de fusta negra, un gran espai que no és interromput per cap paret divisòria, sinó que es combina perfectament amb vidres i petits murs per definir, en ell mateix, altres espais complementaris i, alhora, inherents, en el principal, el bàsic: l'estudi del pintor. Allà reposen, adormits en l'eternitat de la mort del seu amo, arrencats en ordre perfecte, els pinzells que donaren vida a les seves obres.

Estructura comunitària

L'estructura interna de la casa i estudi de Joan Ponç evoca, d'alguna manera, les cases comunitàries dels nòrdics, les grans cases de fusta, d'espais amplis i no dividits, de teulats immensos amb forats de sortida del fum, que, en aquest cas, són punts que recullen la llum de l'exterior. Talment com si fossin estrelles, que, en mots de Joan Ponç, no són més que «forats enmig del cel pels quals penetra una llum llunyana».

Es tracta d'un lloc que sembla que mai no hagués deixat de ser una casa de pastors, que manté una harmonia perfecta amb la natura i amb l'entorn, amb la força extrema de l'indret, amb la Roca caiguda de l'espai, i amb la figura de Joan Ponç, l'artista obsessionat pel misteri de la mort, el pintor fantàstic del fantàstic i de l'imaginari, el

creador d'un món vertiginós i al·lucinant que combina perfectament amb la pau i amb la força que destil·la aquest racó del Pirineu.

L'eternitat de l'Univers

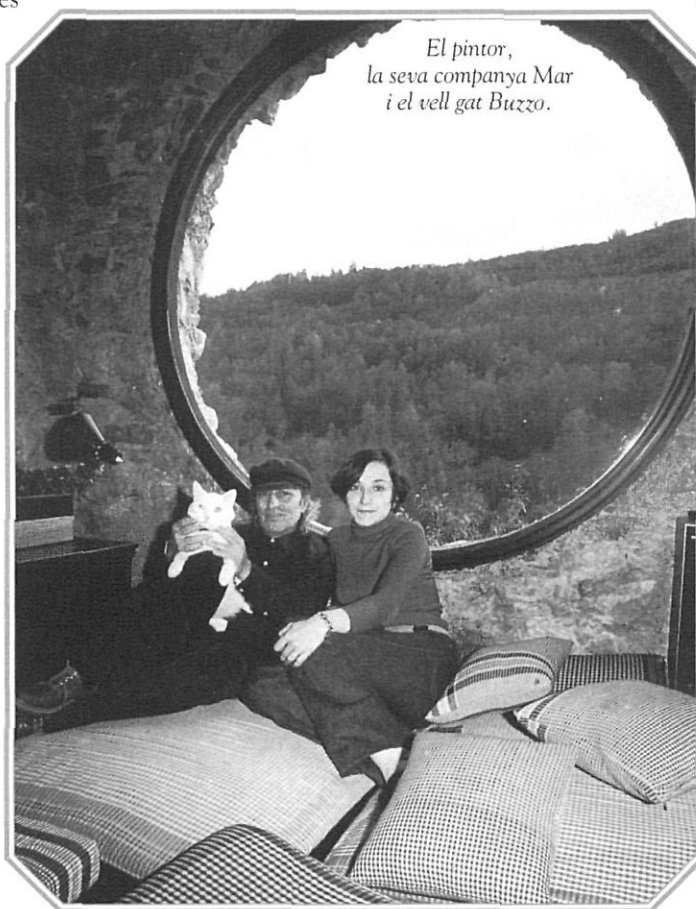
Joan Ponç va dir una vegada que el Pirineu és el quilòmetre zero de l'Univers, un Univers que, afirmava, «gira indiferent al voltant nostre». Ell va trobar a la seva casa de la Roca un indret de pau des d'on contemplar l'eternitat d'aquest univers que ja presentia llunyà, màgic, imaginari. El Pirineu li va oferir la pau que necessitava, i ja mai més no se'n va poder allunyar. És per això que hi reposa, en aquesta mort que ens fa eterns, en la seva eternitat quotidiana.

La casa es queda sola; ningú no hi viu des de fa onze anys. Només és visible des de dins del poble, quan hom es troba ja a l'altra banda de la gran Roca, i només s'hi pot accedir per un caminet petit, de pastor. L'envolten altres cases abandonades i mig enderrocades, que la Mar ha comprat per impedir que ningú pertorbi la pau eterna d'en Joan. En Buzzo, el seu vellíssim gat amic, és segurament l'autèntic hereu d'aquesta casa de pedra vella que abans tenia el nom de cal Cabo i que ara tothom coneix

com a «cal Pintor».

En Buzzo passeja els seus vint anys i el seu pèl blanc i magnífic, orgullós, terrible, superb, per l'era de cal Pintor, pel taller del Pintor, per la tomba on reposa, en l'eternitat absoluta i rodona, com les finestres del seu estudi, «el Pintor de la Roca».

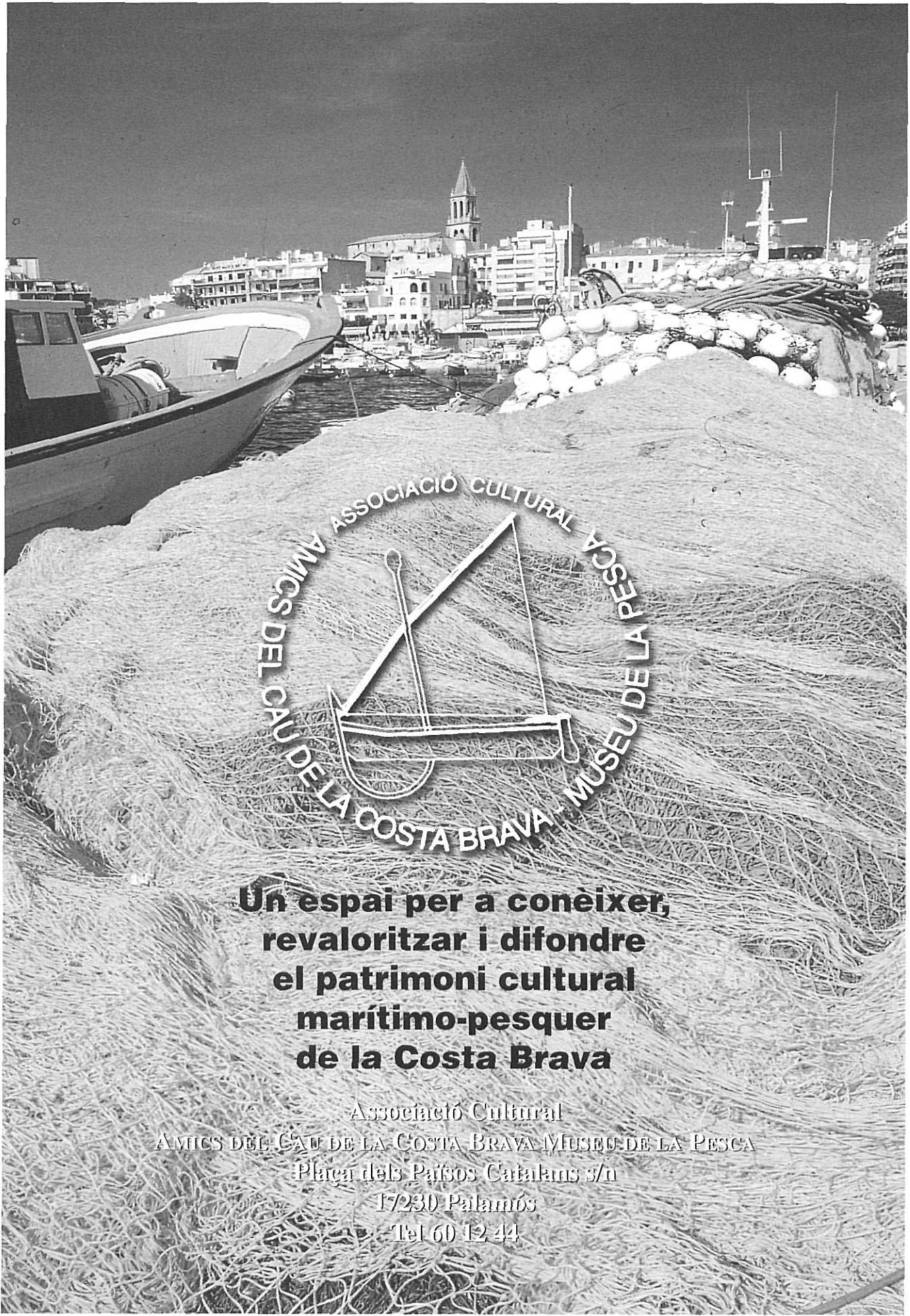
Text: **Silvia Planas i Marcé**
Fotos: **Barceló i Jordi S. Carrera**

El pintor,
la seva companya Mar
i el vell gat Buzzo.

Totes les cites d'aquest article reproduïxen reflexions de Joan Ponç i procedeixen del text autobiogràfic contingut en el llibre *Joan Ponç, Fons de l'Ésser, 1970-1977*. Polígrafa SA. Barcelona, 1978.

Vull agrair a Mar Corominas la seva amable col·laboració que m'ha ajudat a escriure aquest article.

**Un espai per a conèixer,
revaloritzar i difondre
el patrimoni cultural
marítimo-pesquer
de la Costa Brava**

Associació Cultural
AMICS DEL CAU DE LA COSTA BRAVA MUSEU DE LA PESCA
Plaça dels Països Catalans s/n
17230 Palamós
Tel 60 12 44